

УДК 351:330.621.3

Ли Чао,
викладач, Інститут східнознавства та міжнародних відносин
"Харківський колегіум", м. Харків

ПРОЕКТНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОД РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Li Chao,
Lecturer, Institute of Oriental Studies and International Relations "Kharkiv Collegium", Kharkiv

DESIGN AND TARGETED APPROACH AS A METHOD OF THE ENERGY STRATEGY OF UKRAINE

Актуальність розробки нових методичних підходів до реформування системи державного управління енергетичною галуззю обумовлена низькою ефективністю реалізованих програм та заходів. Підходи до розробки, реалізації та оцінки ефективності державних цільових програм в енергетиці у світі відрізняються від українських сучасністю та більшою ефективністю.

Мета статті — обґрунтування теоретико-методичних підходів до розробки заходів, програм, проектів реалізації енергетичних стратегій України органами державного управління галузі на основі використання позитивного досвіду програмно-цільового та проектного планування і управління. Основними методами дослідження виступили загальнонаукові такі, як аналіз та синтез, наукове узагальнення, порівняння.

У статті розглянуто особливості розробки енергетичних стратегій держави та шляхи їх реалізації. Запропоновано схему поетапної реалізації Енергетичної стратегії України.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні ефективності використання проектно-цільового методу в реалізації енергетичної стратегії держави.

Практичне значення полягає в розробці деталізованої схеми реалізації проектно-цільового методу в державному управлінні сталим розвитком електроенергетичної галузі.

The urgency to develop new methodological approaches to public administration reform the energy sector due to the low efficiency of the implemented programs and activities. Approaches to the development, implementation and evaluation of state programs in the energy world different from the Ukrainian modernity and efficiency.

The purpose of the article — study of theoretical and methodological approaches to activities, programs and projects implementing energy strategies Ukraine by government sector on the basis of the positive experience of program-oriented and project planning and management. The main general scientific research methods were such as analysis and synthesis, scientific generalizations comparison.

In article features of development of state energy strategies and ways to implement them. The scheme phased implementation of the Energy Strategy of Ukraine.

Scientific innovation is the justification efficiency of project-based method in implementing the energy strategy of the state.

The practical significance is to develop a detailed implementation scheme design and targeted approach to governance sustainable development of the electricity industry.

Ключові слова: енергетична галузь, стратегія, державне управління, проектно-цільовий метод, цільові програми.

Key words: energy industry, strategy, governance, project budgeting method, targeted programs.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний ринковий світ обумовлює необхідність для України розробляти нові системи державного

управління та підтримки діяльності в електроенергетиці для забезпечення енергоефективності та ресурсозбереження, науково обґрунтованого розрахунку тарифів на електроенергію, зниження рівня аварійності, скорочення технологічного відставання від електроенергетики розвинених країн. Остання негативна тенденція

знаходить своє підтвердження в тому, що коефіцієнт корисної дії вітчизняних електростанцій в середньому оцінюється в 36% (в розвинених країнах цей показник в середньому не опускається нижче 45%). У той же час, наявність сучасної системи управління та державної підтримки модернізації та інноваційної розбудови, орієнтованої на стратегічний розвиток галузі, може сприяти впровадженню енерго- та ресурсозберігаючих технологій, зниженню втрат при виробництві і передачі електроенергії, підвищенню рівня технологічної і екологічної безпеки електроенергетичних підприємств.

Розробка методичного підходу щодо реформування системи державного управління та підтримки електроенергетичного сектору України на основі сучасних методів та інструментів з урахуванням вітчизняної специфіки суб'єктно-об'єктних відносин в умовах реформування енергетичного сектору є актуальною науковою задачею, що має істотне значення для розвитку теорії управління національними господарськими комплексами.

При цьому необхідно враховувати, що особливістю великого систем державного призначення таких, як електроенергетичний комплекс України, є їх багаторівнева, складна структура, що визначає труднощі проектування як самого об'єкта управління, так і його системи управління. В таких умовах застосування формалізованих методів управління програмами-проектами дозволяє більш обґрунтовано визначати цілі розвитку систем, повно враховувати проектні ризики, оптимізувати використання наявних ресурсів і уникати конфліктних ситуацій, контролювати виконання складеного плану, аналізувати фактичні показники і вносити своєчасну корекцію в хід робіт.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

На сьогоднішній день розроблено велику кількість методів, моделей, інструментальних засобів для використання стратегій розвитку сучасної електроенергетики [10, с. 50], для підвищення рівня безвідмовності і безаварійності роботи електроенергетичного обладнання, функціонування та управління технічними системами в аварійних ситуаціях [4]. Однак перераховані методи, моделі та інструментальні засоби, як правило, розроблені для окремих елементів і вузлів електроенергетичного комплексу, не враховують багаторівневу складну структуру електроенергетичних систем держави, що призводить до неузгодженості та неефективності окремих рішень та дій державних органів влади та суб'єктів ринку.

Досягнення певного рівня розвитку галузей економіки в умовах нестабільної ситуації в країні вимагає підтримки з боку держави. У загальному розумінні, державна підтримка може бути визначена як система заходів фінансово-економічного та управлінського впливу, що забезпечує ефективне функціонування об'єкта управління. Вплив держави на розвиток народногосподарських комплексів може здійснюватися через використання певної сукупності спеціальних інструментів, серед яких є як методичні підходи до планування та

управління, так і практичні інструменти підтримки (субсидування, дотації, податкові пільги та інш.). Питання державної підтримки розвитку національної економіки в різних аспектах висвітлено у роботах таких українських вчених, як А.І. Амоша, В. Геєць, М. Долішній, Д. Зубаков, М. Кизим, А. Кисельников, В. Кондратьєв, І. Макаров, М. Махотаєва, Б. Мільнер, Б. Райзберг, О. Тищенко, Ф. Ярошенко та інші автори. Автори розглядають різні теоретичні підходи до управління: системний, комплексний, програмно-цільовий, процесний, структурний, нормативний.

Враховуючи складність та багатоаспектність проблематики державного управління взагалі та модернізації і оновлення державної політики підтримки електроенергетичної галузі України, а також широке коло напрямків використання новітніх методичних підходів у практиці державного управління, залишається досить багато питань, що потребують подальшого вивчення.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — обґрунтування теоретико-методичних підходів до розробки заходів, програм, проектів реалізації енергетичних стратегій України органами державного управління галузі на основі використання позитивного досвіду програмно-цільового та проектного планування і управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

До основних цілей державної політики підтримки будь-якої галузі національної економіки відносять: забезпечення економічного зростання; модернізацію; досягнення соціальної прийнятності економічних процесів. Для досягнення зазначених та інших цілей використовуються різні теоретичні підходи:

- системний підхід;
- комплексний підхід;
- програмно-цільовий підхід;
- процесний підхід;
- структурний підхід;
- нормативний підхід [3, с. 112].

Використання зазначених підходів до формування політики державної підтримки сприяє подоланню кризових явищ на вітчизняному ринку; дозволяє задовольнити потреби держави та приватних структур у товарах певної галузі; підвищує експортний потенціал України; забезпечує розширення взаємодії держави і приватного бізнесу та створює умови для залучення приватного капіталу для інвестування розвитку галузі; сприяє створенню нових робочих місць; розвиває високотехнологічні сектори національної економіки та підвищує її конкурентоспроможність в цілому [3].

Але названі підходи не використовуються разом, обираються окремі елементи з кожного та за їх допомогою розробляються стратегії, цільові програми тощо. Проблеми виникають як раз на етапі обрання теоретико-методичних підходів до аналізу процесів, що відбуваються в економіці та, зокрема, в електроенергетичній галузі.

Як приклад, тут можна навести роботу над розробкою кількох Енергетичних стратегій та процесів

їх реалізації. Аналіз стану реалізації раніше прийнятої Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. (редакцій 2006 та 2013 рр.) щонайменше вказує на низький рівень імплементації її положень на практиці та відсутність прогресу в досягненні визначених цілей. Окремо слід відзначити те, що цілі двох редакцій майже діаметрально протилежні. Так, у першій редакції 2006 р. було поставлено непомірно завищені завдання розвитку ядерної енергетики, а в другій (оновленій) редакції 2013 р. пріоритети розвитку віддано сонячній, вітровій і тепловій енергетиці за суттєвого заниження завдань з розвитку ядерної енергетики. Понад те, протягом 2009—2013 рр. енергетичний сектор України розвивався фактично всупереч положенням стратегії. Це стосується і підписання контрактів на постачання 52 млрд м³ природного газу на рік між Україною та Росією у 2009 р., і пріоритетної підтримки сонячної енергетики у 2010—2013 рр. тощо.

Як зазначає О. Суходоля [15], однією з причин неефективності попередніх редакцій Енергетичної стратегії було надмірне акцентування на етапі прогнозування розвитку об'єкта і фактичне нехтування виконанням стратегії з боку суб'єкта, що зумовлено відсутністю розмежування суб'єкта та об'єкта управління.

Сучасні українські реалії та світова практика управління енергетичним сектором ставить нові умови та принципи регулювання, серед яких:

- існують власні інтереси об'єкта: енергетичний сектор має інтереси, конкурентні завданням інших сфер життєдіяльності суспільства. Тривалий період "дотування" інших галузей економіки (для цілей соціального попиту) за рахунок окремих галузей паливно-енергетичного комплексу є підтвердженням цього;

- існують недержавні суб'єкти управління: виникли групи впливу, що формують альтернативні центри управління. Прикладом цього є розроблення другої (оновленої) редакції енергетичної стратегії, прийняття закону щодо ринку електроенергії, практика застосування державної підтримки окремих галузей тощо;

- існують протиріччя між інтересами груп впливу, інтересами енергетичного сектору та суспільства. Передача об'єктів енергетики державної форми власності в управління приватним гравцям, спрямування суспільних ресурсів на економічно необґрунтовані (для сектору й суспільства) проекти є звичною практикою нашого життя.

Відповідно, неврахування існування можливості протиріч між суб'єктом та об'єктом, між різними суб'єктами призводить лише до перегляду цілей стратегії, законодавства та зміни пріоритетів розвитку енергетичного сектору, що в довгостроковій перспективі виключає стабільність і послідовність дій, що власне і спостерігалось останнім часом в енергетичному секторі країни.

Вищевикладене доводить важливість та необхідність розроблення методів зниження рівня конкуренції на етапі цілепокладання та механізмів узгодження інтересів різних гравців енергетичного рин-

ку для досягнення стратегічних цілей. Змістовно стратегія має бути формальним документом енергетичної політики країни як механізму поєднання діяльності з цілепокладання та планування виконання, щоб забезпечити досягнення складної довгострокової цілі.

Окремим проблемним моментом у процесі розроблення та реалізації енергетичної стратегії є період, на який вона розробляється. За формування довгострокових цілей виникає проблема сталості дій та адекватності механізмів реалізації стратегії з досягнення встановлених довгострокових цілей унаслідок виникнення важкопрогнозованих ситуацій (надзвичайні ситуації технологічного та природного характеру, економічні кризи, військові агресії тощо). Тому ключовим завданням стратегії має стати формування здатності системи державного управління адекватно реагувати на виклики та адаптувати механізми її реалізації.

Зазначену проблему О. Суходоля пропонує вирішити у спосіб виділення етапів стратегії та механізмів її реалізації [15]. Етапність стратегії дозволить забезпечити послідовність і сталість енергетичної політики завдяки узгодженню конкретних механізмів її реалізації з реальною соціально-економічною ситуацією в країні.

Пропонується виділити 3 етапи реалізації Енергетичної стратегії України, що суттєво відрізняються за змістом механізмів управління, а саме:

1-й етап — реформування;

2-й етап — модернізації та корпоративного розвитку;

3-й етап — інтеграції та інноваційного оновлення.

На рисунку 1 представлена схема етапів реалізації Енергетичної стратегії України, в якій виділені основні завдання та результати кожного етапу.

При цьому забезпечення виконання стратегії, тобто вжиття конкретних заходів і послідовності управлінських дій (конкретних проектів побудови чи модернізації об'єктів енергетики, розроблення родовищ енергоресурсів, запровадження законодавчих актів) вдається узгодити з чинним порядком прогнозування та планування соціально-економічного розвитку країни [1; 2].

На кожний етап стратегії розробляються та приймаються програми-проекти реалізації, які визначатимуть конкретний розподіл суспільних ресурсів, зважаючи на політико-економічне становище в країні та управлінську спроможність держави, визначатимуть відповідальних виконавців. Саме в межах програм-проектів реалізації стратегії здійснюватиметься деталізація управлінських рішень (реалізація конкретних проектів побудови чи модернізації об'єктів енергетики, прийняття конкретних актів законодавства).

Проведене О.С. Попович, Т.М. Велентейчик дослідження показало, що в Україні сьогодні відбувається певне зловживання терміном "програма". Фактично програмою стали називати будь-який перелік певних заходів незалежно від того, чи має

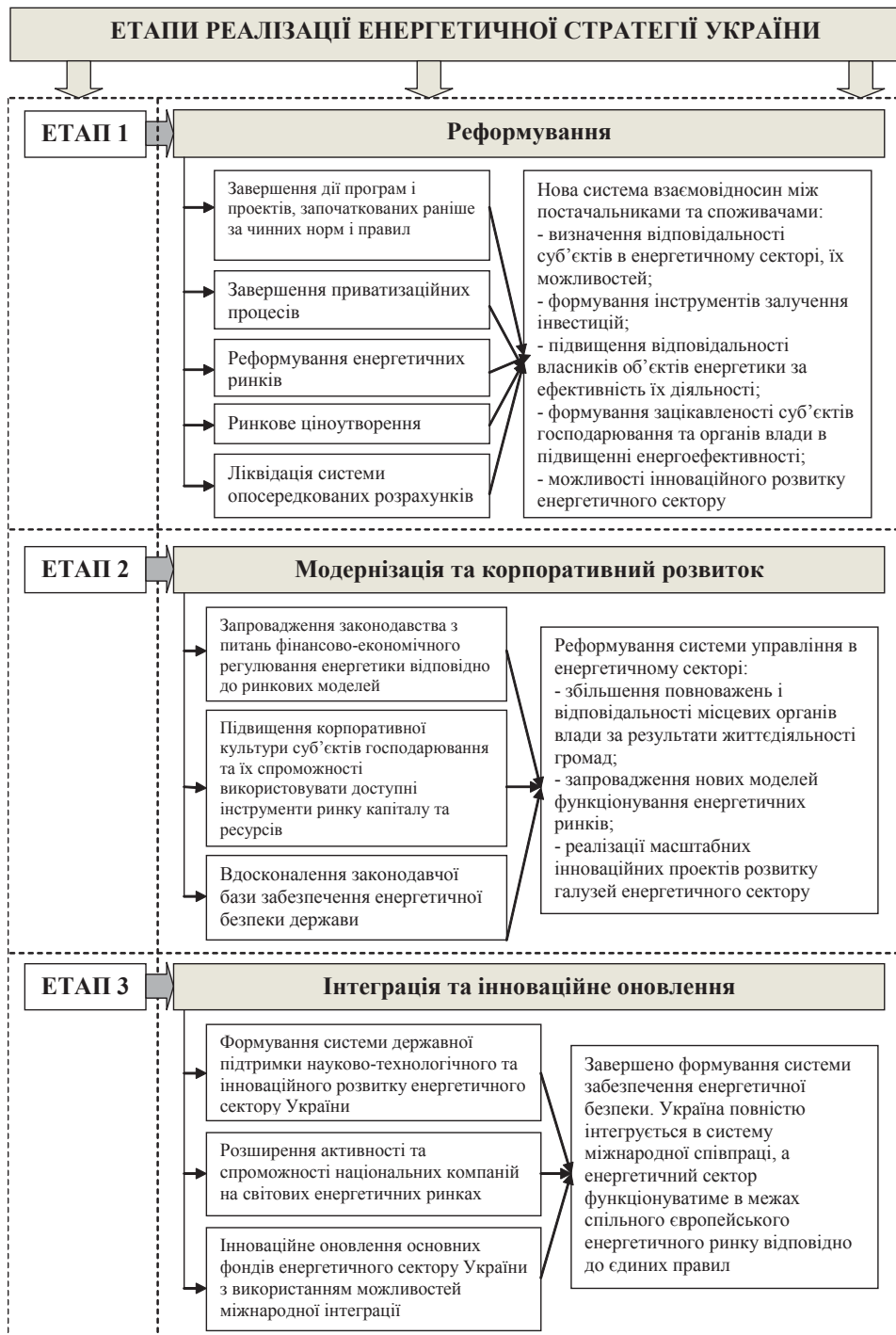

Рис. 1. Схема етапів реалізації Енергетичної стратегії України

Джерело: складено автором за [12; 15].

спосіб їх формування та реалізації яке-небудь відношення до принципів програмно-цільового підходу [9, с. 38]. Сьогодні налічується більше двохсот різних програм, які офіційно претендують на фінансування за рахунок державних коштів.

Відсутність належного порядку при затвердженні таких програм, а також вітчизняна специфіка формування державного бюджету, за якої загальні суми, передбачені на виконання завдань програми, здебільшого не мають жодного значення при щорічному визначенні реального фінансування, призвели до того, що біля половини з них

взагалі не отримують ніяких коштів. Опитування, проведене названими дослідниками серед провідних вчених — керівників науково-технічних програм, дозволило зробити висновок, що керівники програм не мали достатньо реальних можливостей і повноважень для ефективного управління своєю програмою [9]. Така сама ситуація і з іншими державними програмами, в тому числі, і в електроенергетиці.

Разом з тим, особливістю програмно-цільового методу є пошук ефективних, економічних варіантів проблемних рішень у процесі взаємного узгоджен-

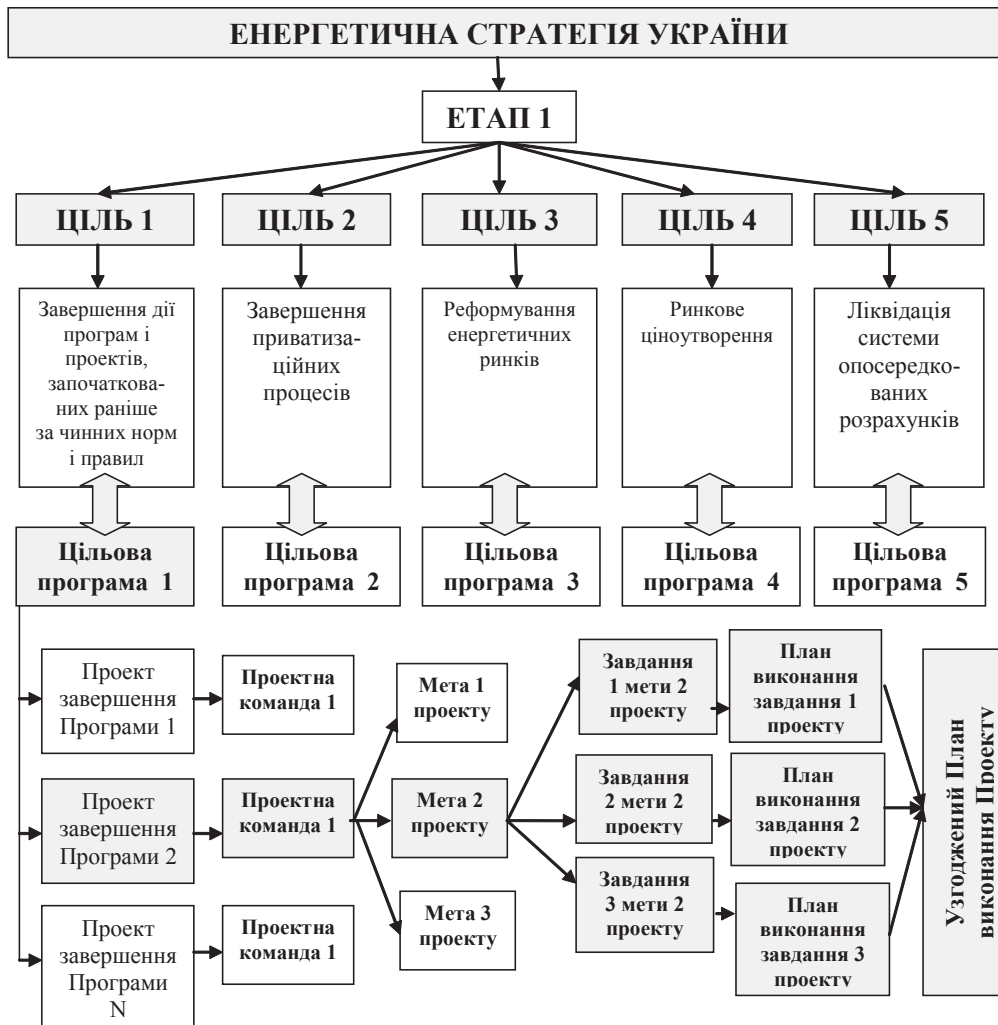

Рис. 2. Фрагмент ієрархічної структури реалізації Енергетичної стратегії України згідно з проектно-цільовим підходом

Розроблено автором.

ня цілей, програмних заходів і ресурсів. [8]. Основними принципами програмно-цільового методу виступають:

- цілеобґрунтування;
- системність;
- принцип цільового розподілу;
- комплексність;
- економічна безпека й забезпеченість;
- погодженість;
- своєчасність;
- цілеспрямованість;
- облік взаємозв'язків і взаємодій;
- ресурсозабезпеченість;
- системний підхід [5; 7—8; 11; 13].

Функції та завдання, які вирішуються за допомогою програмно-цільового підходу [6; 16], зокрема, в електроенергетичній системі:

- завдання вектора розвитку системи на підставі аналізу існуючих взаємозв'язків компонентів системи, тенденцій їх зміни і потенціалу системи. Визначення цільового стану системи;
- координація розвитку різних підсистем (наприклад, економічної, соціальної, науково-технічної, екологічної), з метою досягнення мультиплікативного ефекту;

ної, екологічної), з метою досягнення мультиплікативного ефекту;

- створення основи для прийняття управлінських рішень всіма суб'єктами системи (у випадку електроенергетичної системи: органи державної влади, відомства, приватний бізнес, населення);
- балансування інтересів учасників системи.

Одним із суттєвих обмежень ефективності програмно-цільового методу у державному управлінні національним господарством є відсутність дієвої багаторівневої методики оцінки ефективності програм, яка дає можливість комплексної та об'єктивної оцінки цільових програм на різній стадії їх реалізації. Це обмеження можливо подолати при поєднанні програмно-цільового методу з проектним, який набуває все більшої актуальності. Використання цих двох методів в державному управлінні електроенергетичної галузі України обумовлюється низкою чинників, а саме:

- значна кількість невирішених проблем, пов'язаних з особливостями переходу української економіки до ринкових умов господарювання;

— складність, невизначеність, рухливість і невизна факторів зовнішнього середовища, що визначають специфіку даних проблем;

— необхідність управління господарськими процесами на будь-якому рівні економіки в умовах децентралізації, що припускає використання переважно демократичних методів впливу на людські ресурси, згруповані за різними ознаками;

— можливість реалізації ряду управлінських підходів до вирішення наявних проблем в їх сукупності, що забезпечує задоволення потреб широкого кола фізичних і юридичних осіб;

— орієнтація більшості господарюючих суб'єктів цивілізованого суспільства на їх сталий розвиток, що передбачає врахування потреб майбутніх поколінь людства;

— недостатній рівень підготовки керівних працівників державних, регіональних і муніципальних органів управління і відсутність у них необхідного досвіду, що забезпечують узгодження програм розвитку різних об'єктів як по горизонталі, так і по вертикалі з встановленням взаємозв'язків між факторами і ресурсами зовнішнього і внутрішнього середовища і ін.

І якщо програмно-цільовий метод доволі відомий в Україні та широко використовуваний в державному управлінні, проектний метод ще не знайшов достатнього використання. Поняття проект та управління проектами пов'язані з необхідністю управління змінами. Управління проектами — це комплекс взаємопов'язаних заходів, призначених для досягнення чітко поставлених цілей протягом заданого періоду часу і при встановленому бюджеті [14].

Проекти орієнтовані на досягнення конкретних цілей в рамках чітко обмежених ресурсів і часу. Для досягнення поставленої перед проектом цілі вона декомпонується на кілька складових елементів. Ресурси, виділені для реалізації проекту в цілому, також розподіляються між цілями другого рівня. Для кожної з цих цілей призначаються терміни отримання кінцевих результатів і члени команди проекту, відповідальні за даний напрямок.

Після того, як проект в цілому деталізований до цілей другого рівня і визначені ресурси і обмеження для досягнення цих цілей, описаний цикл декомпозиції повторюється по відношенню до цілей другого рівня до тих пір, поки не буде отримано план дій, деталізованих до цілей і завдань останнього рівня. Таким чином, для створення системи управління проектом необхідно, як мінімум, виділити цілі, підцілі та функції. Отримана таким чином ієрархічна структура завдань є дерево цілей даного проекту.

Вищевикладене дозволяє запропонувати проектно-цільовий підхід до реалізації в цілому Енергетичної стратегії України, і окремих її складових щодо електроенергетики. В результаті деталізації ми отримуємо ієрархічну структуру, на вершині якої знаходиться Енергетична стратегія України на 15 років (3 етапи по 5 років), кожний етап визначений цілями, які деталізуються в цільових програмах, при цьому завдання цільових програм розглядаються як проекти (рис. 2).

Така побудова дозволить вирішити питання надлишку цільових програм, ресурсів на їх реалізацію та конкретизувати завдання кожної програми. При цьому оцінка ефективності виконання цільової програми буде залежати від виконання проектів в рамках даної програми. До оцінки ефективності проектів застосовується конкретні економічні методи, що дозволить порахувати не тільки якісні показники виконання цільової програми, а й економічний ефект від її реалізації.

ВИСНОВКИ

Для того, щоб цільова програма та її складові проекти мали дієвий характер, вони повинні бути якісно сформованими. Для цього необхідна розробка відповідного методичного підходу, що забезпечить урахування мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища реалізації програми та її проектів. Саме розробка такого підходу є перспективою подальших досліджень.

Література:

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку: закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 25. — ст. 195.
2. Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм: постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 106 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>
3. Гаймур К.С. Підходи до формування державної підтримки сталого розвитку промислового виробництва / К.С. Гаймур // Комунальне господарство міст. — № 117. — 2014. — С.111—114.
4. Илюшко В.М. Системное моделирование в управлении проектами: моног. / В.М. Илюшко, М.А. Латкин. — Х.: НАУ "ХАИ", 2010. — 220 с.
5. Кизим Н. А. Программно-целевой подход к государственному управлению социальной напряженностью в регионах страны: монография / Н.А. Кизим, В.В. Узунов. — Х.: ИД "ИНЖЭК", 2007. — 204 с.
6. Лимова Л.А., Хуснуллина Г.З. Оценка использования программно-целевых методов управления в современных экономических условиях. — Уфа: ИСЭИ УНЦ РАН, 2008. — 412 с.
7. Лібанова Е.М. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз: монографія / Е.М. Лібанова. — К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. — 367 с.
8. Мильнер Б.З. Организация программно-целевого управления / Б.З. Мильнер. — М.: Наука, 1980. — 370 с.
9. Попович О.С., Велентейчик Т.М. Проблеми підвищення ефективності державних цільових програм / О.С. Попович, Т.М. Велентейчик // Science and Science of Science. — 2009. — № 2. — С. 38—47.
10. Проблемы и перспективы использования искусственных нейронных сетей в энергетике. Часть I.

Моделирование / Г.К. Вороновский, К.В. Махотило, С.А. Сергеев // Проблемы общей энергетики. — 2006. — № 14. — С. 50.

11. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, О.І. Амоша (кер. авт. кол.). — Т. 4. — К.: НДФІ, 2004. — 368 с.

12. Проект Энергетичної стратегії України на період до 2035 року. Біла книга Энергетичної політики України "Безпека та конкурентоспроможність" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1717/>

13. Райзберг Б.А. Программно-целевое планирование и управление: учебник / Б.А. Райзберг, А.Г. Лобко. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 428 с.

14. Руководство к Своду знаний по управлению проектами 4-ое издание (Руководство РМВОК®). — USA: Project Management Institute, 2008. — 241 с.

15. Суходоля О.М. Стратегічне управління в енергетичній сфері: проблеми та пріоритети вдосконалення / О.М. Суходоля // Стратегічні пріоритети. — № 1 (34). — 2015. — С. 104—112.

16. Шакина Е.А. Подходы к мониторингу и оценке бюджетных целевых программ // Экономический анализ: теория и практика. — М. — 2008. — № 11 (5). — С. 16—21.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On state forecasting and elaboration of programs of economic and social development", Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, Vol. 25.

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "On approval of the development and implementation of state programs", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF> (Accessed 19 April 2016).

3. Haymur, K.S. (2014) "Approaches to the formation of state support sustainable development of industrial production", Komunal'ne hospodarstvo mist, vol.117, pp.111—114.

4. Ylyushko, V.M. and Latkyn, A. (2010), Systemnoe modelirovaniye v upravleniyy proektamy [System modeling in project management], NAU "KhAY", Kharkiv, Ukraine.

5. Kyzym, N.A. Uzunov, V.V. (2007), Prohrammno-tselevoj podkhod k hosudarstvennomu upravleniyyu sotsyal'noj napriazhennost'iu v rehyonakh strany [Software and targeted approach to the governance of social tension in the regions of the country], YD "YNZhEK", Kharkiv, Ukraine.

6. Lymova, L. A. and Khusnullyna, H. Z. (2008), Otsenka uspol'zovaniya prohrammno-tselevykh metodov upravleniyya v sovremennykh ekonomycheskykh usloviyakh [Evaluation of the use of program-target methods of management in the current economic conditions], YSEY UNTs RAN, Ufa, Russia.

7. Libanova, E. M. (2007), Liuds'kyj rozvytok rehioniv Ukrainy: analiz ta prohnoz [Human development regions of Ukraine: Analysis and Forecast], In-t demohrafiyi ta sotsial'nykh doslidzhen' NAN Ukrayiny, Kyiv, Ukraine.

8. Myl'ner, B. Z. (1980), Orhanyzatsiyya prohrammno-tselevoho upravleniyya [Organization Management by

Objectives], Nauka, Moscow, Russia.

9. Popovych, O.S. and Velenteychuk, T.M. (2009), "The problems of efficiency of state programs", Science and Science of Science, vol. 2, pp. 38—47.

10. Voronovskyy, H.K. and Makhotylo, K.V. Serheev, S.A. (2006), "Problems and prospects for the use of artificial neural networks in the energy sector. Part I. Modeling", Problem obshchey enerhetyky, vol. 14, pp.50.

11. Azarov, M. Ya. Yaroshenko, F. O. and Amosha, O. I. (2004), [Program Budgeting in the budget process], vol.4, NDFI, Kyiv, Ukraine.

12. National Institute for Strategic Studies (2015), "Draft Energy Strategy of Ukraine till 2035", White Paper Energy Policy of Ukraine "Security and Competitiveness" [Online], available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1717/> (Accessed 19 April 2016).

13. Rayzberh, B. A. and Lobko, A. H. (2002), Prohrammno-tsil'ovyy metod u biudzhethnomu protsesi [Programme-oriented planirovaniye and management: textbook], M.: YNFRA-M, 428 p.

14. Project Management Institute (2008), Guide to the Body of Knowledge Project Management (Guide PMBOK®), Project Management Institute, USA.

15. Cukhodolya, O. M. (2015), "Strategic management in the energy sector: problems and prioritize improvement", Stratehichni priorytety, vol. 1 (34), pp. 104—112.

16. Shakyna, E. A. (2008), "Approaches to monitoring and evaluation of budgetary target programs", Ekonomycheskyy analiz: teoriyya y praktyka, vol. 11 (5), pp. 16—21.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2016 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73